

Rapport

Datum: 27 december 2010
Rapportnummer: 2010/369

Klacht

Zie onder *bevindingen* of *volledige tekst* voor de volledige tekst van het rapport.

Beoordeling

Zie onder *bevindingen* of *volledige tekst* voor de volledige tekst van het rapport.

Conclusie

Zie onder *bevindingen* of *volledige tekst* voor de volledige tekst van het rapport.

Onderzoek

Zie onder *bevindingen* of *volledige tekst* voor de volledige tekst van het rapport.

Bevindingen

Klacht

Vijf verzoekers klagen erover dat politieambtenaren van het regionale politiekorps Gelderland-Midden in de nacht van 4 op 5 mei 2007 zowel op de Korenmarkt als op de Jansbinnensingel in Arnhem onnodig geweld hebben toegepast, waardoor de situatie is geëscaleerd.

FEITEN

In de nacht van 4 op 5 mei 2007 werd een feestje gevierd in een bar aan de Korenmarkt in Arnhem, waarbij ook verzoekers aanwezig waren. Na afloop van het feestje bleef een groep personen, waaronder verzoekers, buiten voor de bar nog wat op straat rondhangen. Op een gegeven moment is een persoon meegenomen door twee portiers in verband met een incident. De stemming sloeg om nadat er enkele politieambtenaren ter plaatse waren gekomen. Op een gegeven moment is er door deze politieambtenaren geweld gebruikt tegen onder andere de vijf verzoekers. Dit geweld bestond uit slaan met de korte wapenstok. Een van de verzoekers heeft daarbij letsel aan het hoofd opgelopen. Het politieoptreden is gedeeltelijk op camerabeelden vastgelegd. Het vijftal vervolgde hun weg naar de Jansbinnensingel waar de auto van een van hen stond geparkeerd. Daar is het opnieuw tot een handgemeen met de politie gekomen. Vier verzoekers zijn uiteindelijk aangehouden.

De gemachtigde van verzoekers diende op 25 juli 2007 een klacht in bij de politie over het politieoptreden. Bij brief van 7 juni 2008 liet de korpsbeheerder weten alle klachten

ongegrond te verklaren.

Op 11 maart 2009 wendde de gemachtigde zich tot de Nationale ombudsman. Op 19 oktober 2009 stelde de Nationale ombudsman een onderzoek in naar deze klachten. De klachten worden aangemerkt als gedragingen van de beheerder van het regionale politiekorps Gelderland-Midden (de burgemeester van Arnhem).

De Nationale ombudsman merkt op dat alle klachten van de verzoekers betrekking hebben op het toegepaste geweld door de politie. Om die reden is ervoor gekozen om niet ten opzichte van elke verzoeker individueel in te gaan op de door hem geformuleerde specifieke klachten. De Nationale ombudsman zal zich dan ook in zijn algemeenheid uitlaten over het politieoptreden in de bewuste nacht. Daarbij toetst de Nationale ombudsman aan het vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten, in dit geval het recht op onaantastbaarheid van het lichaam, worden gerespecteerd.

VISIE VERZOEKERS

Nadat de verzoekers eenmaal buiten op straat stonden, zagen ze dat iemand volgens hen een klap kreeg van een portier van een naastgelegen café. Twee van de verzoekers verklaarden te hebben gehoord dat de inmiddels gearriveerde politie de groep vorderde om weg te gaan en de Korenmarkt te verlaten. Een van deze verzoekers liet ook weten dat zij echter bleven staan omdat ze de reden wilden weten waarom die persoon door de portier was geslagen. Een andere verzoeker liet weten dat hij op een gegeven moment toch weg wilde gaan, maar dat hij eerst zijn jas wilde ophalen die over een terrasstoel hing. Om bij die stoel te komen liep hij vlak langs een agent, waarop hij naar eigen zeggen van deze agent zonder aanleiding twee klappen kreeg met een wapenstok. De eerste klap kon hij nog afweren met zijn arm, maar de tweede klap raakte zijn hoofd dat daarop begon te bloeden. Deze verzoeker verklaarde dat hij niet in de gaten had dat de situatie op dat moment al zo dreigend was. Hij verklaarde echter ook dat hij die avond alcohol had genuttigd en zich een beetje aangeschoten voelde. Deze verzoeker heeft aan de klap een litteken op het hoofd overgehouden. Vervolgens zou er volgens een andere verzoeker een soort veldslag zijn ontstaan waarbij de politie "als een soort op hol geslagen wild op een ieder begon in te rammen".

Onder begeleiding van een aantal politieambtenaren en hondengeleiders liep een deel van de groep, waaronder verzoekers, daarop via het Willemsplein naar de Jansbinnensingel waar de auto van een van hen stond geparkeerd.

Eenmaal bij de auto op de Jansbinnensingel gingen drie verzoekers op de achterbank zitten. Verzoekers waren van plan om naar het ziekenhuis te gaan om de hoofdwond van een van hen, veroorzaakt door de eerdere klap van de wapenstok, te laten verzorgen. Een andere verzoeker liet weten nogal luidruchtig wat na te praten over het voorval op de Korenmarkt met andere mensen uit de groep. Zij waren erg onder de indruk en emotioneel

van het politieoptreden op de Korenmarkt. Nadat een bewoner van een woning aan de Jansbinnensingel hen met een toeterende gastrompet liet weten dat de groep de nachtrust verstoorde en zij kort daarop aanstalten maakten om uiteindelijk te vertrekken en achterin de auto gingen zitten, kwamen er opnieuw enkele politieauto's en agenten naar hen toe, zo verklaarde een verzoeker.

Drie andere verzoekers verklaarden dat zij boos en opgefokt op de gearriveerde politieambtenaren reageerden. Zij begonnen te schelden waarop de politieambtenaren hen uit de auto wilden halen. Daarbij zou volgens hen wederom door de politie met zowel de vuist alsook met de wapenstok op hen zijn geslagen. Een verzoeker verklaarde dat zijn broer niet meewerkte om uit de auto te komen en dat hij zijn armen om zijn broer heen hield in een poging hem te beschermen tegen de klappen van de wapenstok. Hij zou niet de intentie hebben gehad om de aanhouding van zijn broer te belemmeren. Hoewel zij uiteindelijk geen verzet meer boden, werden ze toch hardhandig uit de auto getrokken en op de grond geworpen. Vier verzoekers werden aangehouden en meegenomen naar het politiebureau.

Drie van hen moesten zich later verantwoorden bij de politierechter wegens belediging van een politieambtenaar. Een andere verzoeker wegens het niet opvolgen van een ambtelijk bevel. De politierechter heeft hen alle vier daaraan schuldig bevonden zonder oplegging van straf.

Er is door een verzoeker aangifte gedaan van mishandeling en vernieling van zijn auto op de Jansbinnensingel tegen meerdere politieambtenaren. De officier van justitie heeft afgezien van strafrechtelijke vervolging van de politieambtenaren. Het Gerechtshof Arnhem heeft het beklag tegen de niet-vervolgging afgewezen.

VISIE KORPSBEHEERDER

De korpsbeheerder stelde dat het optreden van de politie op de Korenmarkt op bepaalde momenten weliswaar vrij stevig was geweest, maar dat het optreden in het geheel in overeenstemming was met de ambtsinstructie voor de politie. Zij week hierin af van het advies van de klachtencommissie, die het door de politie op de Korenmarkt gebruikte geweld op bepaalde punten (met name het hardhandig gebruik van de wapenstok) wel disproportioneel vond. Voor de korpsbeheerder was vast komen te staan dat de op de Korenmarkt aanwezige politiemensen in de minderheid waren en dat de groep weigerde om gehoor te geven aan het verwijderingsverzoek. De groep maakte in het geheel geen aanstalten om zich te verwijderen en daarnaast maakte volgens de korpsbeheerder de groep in woord en gebaar duidelijk het niet eens te zijn met het optreden van de politie. Als gevolg daarvan was door de politie geduwd en waren er klappen met de wapenstok uitgedeeld. De korpsbeheerder wees er verder op dat het hardhandig gebruik maken van de wapenstok niet disproportioneel was te noemen.

Verder benadrukte de korpsbeheerder dat het niet de intentie was van de betrokken politiefunctionarissen om, als gebruik wordt gemaakt van de wapenstok, een hoofd van een persoon te raken, maar dat bij een massaal groepsgebeuren daar in de hectiek niet altijd aan is te ontkomen. De korpsbeheerder was zich ervan bewust dat het toegepaste geweld, hoe gerechtvaardigd volgens haar ook, een enorme indruk kan achterlaten bij betrokkenen en eventuele omstanders. De korpsbeheerder gaf aan dat zij van het advies van de klachtencommissie was afgeweken, omdat de klachtencommissie niet of nauwelijks aangaf op basis van welke feiten zij tot het oordeel kwam dat de klacht deels gegrond zou zijn.

Naar aanleiding van het bewuste politieoptreden had er tevens een uitvoerig gesprek plaatsgevonden tussen de betrokken politieambtenaren, de leidinggevendenden en de korpsleiding over onder meer het toegepaste geweld. De korpsbeheerder liet weten dat het haar intentie was om daar waar mogelijk lering te trekken uit het optreden van de politie in (extreem) lastige situaties voor nu en in de toekomst, zodat het politieoptreden mogelijk minder impact zou hebben op de burger.

De korpsbeheerder stelde verder dat de politie naar aanleiding van een melding van ruzie op straat naar de Jansbinnensingel was gegaan. Bij aankomst werden de politiemensen uitgescholden en trachtten de verzoekers te voorkomen dat een van hen door de politie zou worden aangehouden. Gezien de dreigende houding van de groep was om versterking gevraagd. Uit de auto van een van de verzoekers werd luid geschreeuwd richting de politie waarop deze verzoeker werd gevraagd om uit de auto te stappen. Deze weigerde echter mee te werken waarna de portieren van de auto door deze werden dichtgetrokken en op slot gedaan. Na het openen van de portieren werden twee verzoekers volgens de korpsbeheerder met geweld uit de auto getrokken en liggend geboeid. Van geweld met de wapenstok of het slaan met vuisten was de korpsbeheerder niets gebleken. Het geweld dat was gebruikt aan de Jansbinnensingel achtte de korpsbeheerder, evenals de klachtencommissie, niet disproportioneel.

AANVULLENDE INFORMATIE

De Nationale ombudsman heeft camerabeelden bekeken waarop het bewuste politieoptreden op de Korenmarkt is te zien. Deze beelden bevatten geen geluidsfragmenten. Voor zover van belang is het volgende te zien. Buiten in een nauwe zijstraat van de Korenmarkt staat een groep van zo'n twintig personen voor een aantal cafés. Er is te zien dat een persoon door portiers onder dwang mee naar binnen in een café wordt genomen. Personen die proberen hen achterna te gaan worden door de portiers buiten gehouden.

Op een gegeven moment is te zien dat er twee politieambtenaren arriveren en dat zij naar binnen gaan in het bewuste café; een klein groepje personen blijft buiten vlak voor de ingang staan kijken. De overige personen gedragen zich op dat moment rustig. Wanneer

kort daarop opnieuw twee politieambtenaren arriveren en zij ook naar binnen willen gaan, vindt er al wat duw- en trekwerk plaats tussen enkele personen uit deze kleine groep. Het valt uit deze beelden niet op te maken of het de portiers zijn of de politieambtenaren waarmee de personen fysiek contact hebben. De twee politieambtenaren blijven voor de ingang van het café staan met hun gezicht gericht naar de groep personen. De komst van deze politieambtenaren lijkt de interesse te hebben gewekt van andere personen, want binnen enkele ogenblikken verzamelen zich zo'n tien personen voor de politieambtenaren die zich met de situatie gaan bemoeien. Op de beelden is duidelijk te zien dat een politieambtenaar herhaaldelijk een armgebaar maakt waaruit blijkt dat de personen zich moeten verwijderen, of in ieder geval afstand moeten nemen. Ook is te zien dat niemand daaraan gehoor geeft; de groep blijft staan en blijft zich er verbaal mee bemoeien.

De beelden laten vervolgens zien dat de groep zich inmiddels uitbreidt tot zo'n vijftien personen en dat men ook onrustiger wordt: er wordt vaker en harder geduwd tegen de politieambtenaren, die op hun beurt weer terugduwen. De twee politieambtenaren pakken uiteindelijk allebei hun korte wapenstok en slaan daarmee enkele personen, waardoor de groep even meer afstand van de politieambtenaren neemt. Inmiddels is er een derde politieambtenaar bij gekomen. Er stappen opnieuw enkele personen op de politieambtenaren af, en die worden door de politieambtenaren opnieuw achteruit weggeduwd. Hoewel de meeste personen niet meer gaan richting de politieambtenaren, is er evenmin sprake van dat zij zich van de plek verwijderen. Twee politieambtenaren lopen op de groep af en maken met armgebaren voortdurend duidelijk dat de groep moet weggaan. Er worden daarbij enkele klappen met de wapenstok uitgedeeld, maar nog steeds blijft het merendeel van de groep staan kijken.

Inmiddels is er assistentie van meerdere politieambtenaren gekomen en wordt de groep weggeduwd en in beweging gebracht. Daarbij wordt door de politie een aantal personen geduwd, geslagen met de hand of met de wapenstok en ook een keer geschopt. Hoewel de groep nu uit elkaar is, gaan de meeste personen nog steeds niet weg. Er is te zien dat een aanhouding wordt verricht en dat veel personen de confrontatie blijven zoeken met de politie door met hen in discussie te willen gaan. Uiteindelijk gaat de groep uit elkaar en vertrekt men.

Er zijn geen camerabeelden van het incident op de Jansbinnensingel.

De politie heeft verder de informatie verschaft van het verhoor van alle destijds betrokken politieambtenaren. Dit verhoor is afgenomen in het kader van een intern onderzoek naar het incident door het betrokken politiekorps. Ook heeft de politie informatie verschaft over het geweldsprotocol dat destijds op de Korenmarkt gold. Op de Korenmarkt geldt een specifiek bejegeningprofiel aangezien daar al jarenlang sprake is van een openbare ordeproblematiek. Dit was ook van kracht ten tijde van het onderliggende incident en destijds maakte de politie gebruik van het zogenaamde 'no nonsense' beleid; bij protocol vastgesteld beleid waarbij de politie duidelijk en daadkrachtig optrad bij wanordelijkheden

op de Korenmarkt.

OORDEEL NATIONALE OMBUDSMAN

I Ten aanzien van het geweld op de Korenmarkt

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten worden gerespecteerd. Zo heeft een ieder, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op respect voor zijn privéleven waaronder mede wordt verstaan zijn lichamelijke integriteit. Het gebruik van geweld tegen personen betekent een inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. Een politieambtenaar die in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening is, is echter bevoegd om, naast noodweersituaties, geweld te gebruiken wanneer dit noodzakelijk is voor de uitvoering van zijn taak en een minder ingrijpend middel niet voorhanden is. Aan het gebruik van geweld dient zo mogelijk een waarschuwing vooraf te gaan.

In deze zaak bestaat er geen discussie over de vraag of de betrokken politieambtenaren in de rechtmatige uitoefening van hun bediening opereerden. Voor wat betreft het handelen op de Korenmarkt is het voor de Nationale ombudsman vast komen te staan dat de politieambtenaren de groep voortdurend vorderde om weg te gaan en dat daarop nauwelijks werd gereageerd. Doordat de groep zich continu bleef bemoeien met de eerder verrichte aanhouding, werd het werk van de politieambtenaren belemmerd. Binnen de hierboven geformuleerde grenzen mag een politieambtenaar geweld gebruiken indien niet aan een vordering wordt voldaan.

Indien de politie bezig is met het aanhouden van een persoon, is het aan het aanwezige publiek om de politie daarbij niet te belemmeren. Ook is een ieder gehouden te voldoen aan een vordering zich te verwijderen indien een politieambtenaar dat vordert. Indien het publiek zich toch (fysiek en/of verbaal) gaat bemoeien met een aanhouding en personen niet voldoen aan de vordering zich te verwijderen, kan de politie naar het oordeel van de Nationale ombudsman niet anders dan hiertegen optreden, zodat de openbare orde kan worden hersteld. De politie dient zich echter wel altijd bewust te zijn van de mate waarin zij geweld toepast en het feit dat het toepassen van geweld een reactie oproept bij het overige aanwezige publiek.

Dat de politie in deze zaak met gebruikmaking van geweld, waaronder het gebruik van de korte wapenstok, het publiek van een deel van de Korenmarkt verwijderd wilde hebben acht de Nationale ombudsman niet onjuist en niet onnodig escalerend. Daarbij is rekening gehouden met het gegeven dat de politieambtenaren al enige tijd voortdurend de groep hadden gesommeerd om te vertrekken, dat zij in de minderheid waren en dat bijna alle personen ervoor hebben gekozen om aan de vorderingen geen gehoor te geven en juist zijn blijven staan. Dit langdurig negeren van de vorderingen en het in herhaling blijven vallen van onrustig en dreigende gedrag, wellicht mede onder invloed van enige alcohol,

heeft er naar de mening van de Nationale ombudsman mede aan bijgedragen dat de situatie is geëscaleerd. Door te blijven staan en de politieambtenaren constant te blijven benaderen neemt men naar het oordeel van de Nationale ombudsman bewust het risico dat de politie uiteindelijk naar een zwaarder middel grijpt, zoals geweld, om de groep daadwerkelijk weg te laten gaan. Zelfs nadat de politieambtenaren gebruik hadden gemaakt van hun wapenstok, vormde dit voor velen niet een moment om alsnog hun biezen te pakken. Verzoekers maakten overigens deel uit van een grote groep hun al dan niet bekende personen. Door zich niet te verwijderen van deze groep hebben verzoekers het risico genomen dat de politie ook tegen hen handelend zou optreden. Daarbij kan in het midden blijven of verzoekers zich zelf schuldig hebben gemaakt aan agressief gedrag. Van de politie kan immers niet worden verwacht dat zij alle personen uit een agressieve groep individueel benaderen.

Bij het komen tot een oordeel over het toegepaste geweld op de Korenmarkt vindt de Nationale ombudsman het belangrijk dat twee gebeurtenissen uit elkaar worden gehaald. Voor wat betreft het algemene politieoptreden is de Nationale ombudsman van oordeel dat dit op zichzelf terecht en ook effectief is geweest. Gelet op de dreigende houding van verzoekers, het ook door hen herhaaldelijk negeren van het bevel zich te verwijderen van de Korenmarkt en rekening houdende met het specifieke geweldsprotocol dat destijds op de Korenmarkt werd gehanteerd, is de Nationale ombudsman ervan overtuigd geraakt dat er een dermate bedreigende situatie voor de politieagenten ontstond, dat het gebruik maken van geweld door hen, inclusief het slaan met de wapenstok, gerechtvaardigd was. De Nationale ombudsman oordeelt dan ook dat zij niet hebben gehandeld in strijd met de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit en dat zij het recht op onaantastbaarheid van het lichaam voldoende hebben gerespecteerd. Dit algemene politieoptreden acht de Nationale ombudsman dan ook behoorlijk.

Met de klachtencommissie is de Nationale ombudsman echter ook van mening dat er één specifiek moment is geweest in het optreden van de politie waarin er sprake is van onprofessioneel handelen. Het vereiste van professionaliteit houdt in dat ambtenaren met een bijzondere training of opleiding jegens burgers overeenkomstig de standaarden van hun beroepsgroep handelen.

Uit de camerabeelden blijkt dat de groep zich opdrong aan de politieambtenaren en nadat deze gebruik maakten van de wapenstok trok de groep zich weer terug. Vervolgens dringen een aantal personen zich opnieuw op aan de politieambtenaren en wordt door hen opnieuw naar de wapenstok gegrepen. Daarbij is opgevallen dat één politieambtenaar de wapenstok langer heeft gebruikt dan naar de mening van de Nationale ombudsman nodig was. Nadat deze politieambtenaar samen met zijn collega met gebruikmaking van de wapenstok de groep achteruit dreef, blijkt dat deze politieambtenaar nog een extra keer een klap met de wapenstok uitdeelt. Juist bij deze forse uithaal van de wapenstok is een verzoeker op het hoofd geraakt.

In een voor de politieambtenaren bedreigende situatie is de Nationale ombudsman zich ervan bewust dat men in een fractie van een seconde niet alleen moet beslissen of er geweld moet worden toegepast, maar ook de frequentie daarvan. Daarmee komt men in een zone terecht van handelen wat misschien aan de ene kant wel begrijpelijk is, maar wellicht niet geheel professioneel valt te noemen. Daarbij moet worden afgevraagd wat in de praktijk hanteerbaar is en waar de grens van professionaliteit is bereikt. De Nationale ombudsman is van oordeel dat één betrokken politieambtenaar de grens van professionaliteit heeft overschreden door verzoeker de extra klap te geven waardoor de grens van professionaliteit is overschreden. Dit specifieke politioptreden acht de Nationale ombudsman dan ook niet behoorlijk.

II Ten aanzien van het geweld op de Jansbinnensingel

Voor wat betreft het geweld op de Jansbinnensingel is allereerst het volgende van belang. Het Gerechtshof Arnhem heeft bij de beslissing om geen strafvervolgning in te stellen tegen de politieambtenaren, zich gedeeltelijk ook uitgesproken over het geweldgebruik op de Jansbinnensingel. Zo liet Het Hof onder andere weten dat het toegepaste geweld door de politieambtenaren tegen één van de verzoekers, in de vorm van wegduwen en de zwaai waarmee verzoeker aan de kant werd gezet, niet disproportioneel was. Het hof had rekening gehouden met de situatie ter plaatse waarbij deze specifieke verzoeker zich niet wilde verwijderen en de indruk wekte dat hij zich met de aanhouding van de andere verzoekers zou gaan bemoeien. Aangezien Het Hof hiermee een oordeel heeft gegeven over het geweldgebruik door de politie, dient de Nationale ombudsman daarmee rekening te houden. Ook dit geweldgebruik zal getoetst worden aan het recht op onaantastbaarheid van het lichaam.

Met de veroordeling van vier verzoekers door de politierechter, is impliciet reeds een oordeel gegeven over de rechtmatigheid van de aanhouding door de politieambtenaren. Om die reden gaat de Nationale ombudsman daar niet verder op in. Een drietal verzoekers heeft verklaard dat zij inmiddels achterin een geparkeerde auto zaten en dat een van hen in eerste instantie niet met de politie mee wilde. De ene verzoeker hield zijn armen zelfs over de andere verzoeker heen op het moment dat de politie deze verzoeker wilde aanhouden. Daarmee is voor de Nationale ombudsman aannemelijk geworden dat verzoekers in ieder geval niet vrijwillig de auto wilden verlaten. Dat de politie vervolgens verzoekers op een andere, meer hardhandige wijze uit de auto wilde halen, komt de Nationale ombudsman dan ook niet onjuist voor. Overigens is het opvallend te noemen dat slechts twee van de vijf verzoekers reppen over het gebruik van geweld daarbij door de politie. De Nationale ombudsman is ervan overtuigd geraakt dat de politieambtenaren bij het uit het voertuig halen van de verzoekers geen gebruik hebben gemaakt van enig disproportioneel geweld; de betrokken politieambtenaren hebben het recht op onaantastbaarheid van het lichaam voldoende gerespecteerd.

Ook deze onderzochte gedraging is behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps

Gelderland-Midden is:

- gegrond ten aanzien van het extra gebruik van de wapenstok, wegens schending van het vereiste van professionaliteit;

niet gegrond ten aanzien van de overige klachtonderdelen.

Achtergrond

Zie onder *bevindingen* of *volledige tekst* voor de volledige tekst van het rapport.

2009.02587